

VALITSUSKOMISJONI JA EESTI LINNADE JA VALDADE LIIDU RIIGI EELARVESTRATEEGIA 2027-2030 JA 2027. A RIIGIEELARVE LÄBIRÄÄKIMISTE PROTOKOLL

Läbirääkimiste poolteks on Vabariigi Valitsuse poolt moodustatud **valitsuskomisjon¹** ja **Eesti Linnade ja Valdade Liidu esindajad²**.

Pooled juhinduvad oma tegevuses Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtetest, põhiseaduse paragrahvidest 154 ja 157, Eesti Vabariigi seadustest, poolte kinnitatud läbirääkimiste töökorrast³, riigi eelarvestrateegia 2027-2030 ja 2027. a riigieelarve läbirääkimistel arutletust ning otsustest ja käesolevate läbirääkimiste käigus vastu võetud otsustest.

Eesti Linnade ja Valdade Liidu lähtealused läbirääkimistel:

Läbirääkimiste põhieesmärk on kohalikele omavalitsustele stabiilse, seadustele ning Euroopa kohaliku omavalitsuse hartale põhineva tulubaasi kindlustamine, mis tagaks neile seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmiseks vajaliku tulubaasi ning võimaldaks kohalikuks arenguks vajalikud investeeringud ja omavalitsuste jätkusuutliku arengu.

1. Kohaliku omavalitsuse osakaalu, otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel, kohalike omavalitsuste osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine.
2. Riigikohtu üldkogu 2010. aasta 16. märtsi otsuse 2009. aasta lisaeelarve kohta (kohtuasi nr 3-4-1-8-09) seisukohad ning OECD ja CLRAE ettepanekud omavalitsuste finantsautonoomia suurendamiseks, partnerluse arendamiseks ja omavalitsuste koostöö suurendamiseks.
3. Kohalike omavalitsuste tegevustingimuste kujundamisel, reformide kavandamisel ja läbiviimisel Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõttest lähtumine.
4. Enamuse riigieelarvest eraldatavate toetuste integreerimine kohalike omavalitsuste tulubaasiga, mis jaotatakse maksutulude ja tasandusfondi kaudu.
5. Kohalike omavalitsuste poolt täidetavate riiklike ülesannete eristamine õigusaktides ja rahastamine kulupõhiselt riigieelarvest.
6. Kohalike omavalitsuste koostöö edendamiseks, haldussuutlikkuse tõstmiseks ning teenuste efektiivsemaks osutamiseks analüüsida seadusandlust ja täpsustada seda valdkondades, kus omavalitsuste koostöö on otstarbekam, kindlustades koostöö võimalikkuse erineva suurusega territooriumil ja erineva arvu omavalitsuste vahel.
7. Omavalitsuspoliitika põhimõtete ja suundade avamine riigi strateegiadokumentides.
8. Kriisikindluse tagamisel uute ülesannete täitmiseks tagada kohalikele omavalitsustele tulumaksubaasi täiendav tulumaksu protsendi tõus.

¹ [Valitsuskomisjoni moodustamine kahepoolsete läbirääkimiste pidamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liiduga–Riigi Teataja](#)

² [Juhatus | Eesti Linnade ja Valdade Liit \(elvl.ee\)](#)

³ [Vabariigi Valitsuse ja Eesti Linnade ja Valdade Liidu vahelise eelarve läbirääkimiste töökord | Eesti Linnade ja Valdade Liit \(elvl.ee\)](#)

KOHALIKE OMAVALITSUSTE EELARVE PÕHINÄITAJAD JA INDIKATIIVSED MAHUD

Tabel 1. Kohalike omavalitsuste tulubaasi põhinäitajad (RAM 2026 suveprognoos)

KOV EELARVED	2021	2022	2023	2024	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
TULUD KOKKU	2 506	2 746	3 118	3 186	3 382	3 540	3 658	3 835	3 957	4 043
- Tulumaks	1 355	1 526	1 689	1 868	1 982	2 077	2 172	2 272	2 368	2 466
- Muud maksutulud	86	90	88	101	100	114	121	139	148	157
- Tasandusfond	107	107	107	135	130	134	138	134	134	134
KULUD KOKKU	-2 642	-2 846	-3 223	-3 328	-3 434	-3 583	-3 716	-3 884	-4 071	-4 125
KOV tasakaal	-136	-100	-105	-143	-52	-42	-58	-49	-114	-82
KOV sektor tasakaal	-92	-83	-151	-112	-60	-80	-88	-58	-136	-104
Võlakoormus	987	1 043	1 216	1 388	1 477	1 551	1 655	1 718	1 845	1 941
Likviidne vara	280	241	241	264	268	300	347	361	374	388
SKP (mld eurot)	31,5	36,4	38,2	39,9	41,9	44,4	46,7	48,9	51,1	53,3
Suhtarvud ja kasvud										
<i>KOV eelarve tulud SKP-st</i>	8,0%	7,5%	8,2%	8,0%	8,1%	8,0%	7,8%	7,8%	7,7%	7,6%
<i>KOV sektor koondtasakaal SKP-st</i>	-0,29%	-0,23%	-0,40%	-0,28%	-0,14%	-0,18%	-0,19%	-0,12%	-0,27%	-0,20%
<i>KOV koondvõlg SKP-st</i>	3,1%	2,9%	3,2%	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%	3,6%	3,6%
<i>KOV eelarve tulude kasv</i>	6,6%	9,6%	13,6%	2,2%	6,2%	4,7%	3,3%	4,8%	3,2%	2,2%
<i>KOV eelarve maksutulude ja tasandusfondi kasv</i>	6,5%	11,3%	9,4%	11,7%	5,1%	5,1%	4,6%	4,6%	4,1%	4,0%

* Prognoos

LÄBIRÄÄKIMISTE TULEMUSED

Tabel 2. Omavalitsuste tulubaasi ja toetusfondi toetuste 2027. a RE eelnõu ja RES perioodi 2027-2030 indikatiivsed mahud (mln eurot)⁴.

	2026 eelarve	2027 eelarve eelnõu ⁵	RES 2028	RES 2029	RES 2030
1. Tulubaas					
Residendist füüsilise isiku tulumaksuosa	10,64%	10,23%	10,23%	10,23%	10,23%
Residendist füüsilise isiku riikliku pensioni tulumaksu osa	8,5%	10,23%	10,23%	10,23%	10,23%
KOV tasandusfond koos muudest allikatest lisanduvate summadega	134	138	134	134	134
2. Toetusfond					
Hariduse- ja noorsootöö valdkond					
Üldhariduskoolide pidamiseks antav toetus ⁶ , sh:	543,2	543,2	543,2	543,2	543,2
- Õpetajate tööjõukulude toetus	456,3	456,3	456,3	456,3	456,3
- Direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukulude toetus	15,3	15,3	15,3	15,3	15,3
- Koolilõuna toetus	23,8	23,8	23,8	23,8	23,8
- Õppekirjanduse toetus	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
- Õpetajate ja juhtide täiendkoolitus	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
- Tõhustatud ja eritoe õpilastele tegevuskulu toetus	36,5	36,5	36,5	36,5	36,5
- Kultuurirannitsa toetus	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Huvitegevuse ja huvihariduse toetus	9,225	9,225	9,225	9,225	9,225
Koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus	16	16	16	16	16
Õpilaskodude kohatoetus toimetulekuraskustes perede lastele	0,002 per õpilane aastas	0,002 per õpilane aastas	0,002 per õpilane aastas	0,002 per õpilane aastas	0,002 per õpilane aastas
Maakondlike õpilasürituste ja aineühenduste, koolijuhtide ja õpetajate ühistegevuse ja täienduskoolituse toetus	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6

⁴ Eelarve numbrid on ümardatud mln täpsusega.⁵ Toetuste suurused RES 2027–2030. a on toodud vastavalt riigi eelarvestrateegiale ja Riigikogule esitatavale 2027. a riigieelarve seaduse eelnõule ning võivad täpsustuda vastava aasta riigieelarve eelnõu menetlemisel Riigikogus.⁶ 2027.a toetussummat korrigeeritakse lähtudes KOV koolide õpilaste arvust EHISes 10.11.2026 ja haridustoetuse kasvust, mis selgub riigieelarve menetlemisel.

Sotsiaalvaldkond					
Toimetulekutoetusteks (sh toimetulekutoetuse administreerimise hüvitis) ⁷	42,5	36,5	37,7	38,6	38,3
Suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamise toetus	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65
Vaimse tervise toetus	1,54	1,54	1,54	1,54	1,54
Kohalike teede hoid					
Kohalike teede hoiu valemipõhine toetus	29,3	29,3	29,3	29,3	29,3
Üle antud endiste riigiteede toetus	0,304	0,277	0,277	0,277	0,277
Riiklikud ülesanded					
Perekonnaseisu ja rahvastikutoimingute hüvitis	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
2. Eraldised toetustena					
Siseriiklikud kultuuri ja sporditoetused					
Maakonnaraamatukogude tegevustoetus	1,6	0,83	0	0	0
Raamatukogude teavikute toetus	1,87	1,8	1,8	1,8	1,8
Muuseumide ja teatrite toetused	1,66	1,62	1,62	1,62	1,62
Regionaalsete tervisespordikeskuste arendamise toetus	0,58	0,5	0,50	0,5	0,5
Treenerite tööjõukulude toetus	12,76	12,76	12,76	12,76	12,76
Laulu- ja tantsupeo kollektiivide juhendajate palgatoetus	2,7	3,1	2,9	2,9	2,9
Regionaalvaldkonna toetused					
Maakondliku arendustegevuse toetus	2,06	Selgub 2026.a lõpuks	Selgub 2027.a lõpuks	Selgub 2027.a lõpuks	Selgub 2027.a lõpuks
Kriisivalmiduse toetused					
Toetus omavalitsustele kriisispetsialistide (kriisi- ja ennetustöö spetsialisti) ametikohtade tööjõukulude katteks	2,25	2,25	0	0	0

⁷ Sisaldab toimetulekutoetuse administreerimise hüvitist.

2027-2030 RIIGI EELARVESTRAATEEGIA JA 2027. A RIIGIEELARVE LÄBIRÄÄKIMISTELE ESITATUD EESTI LINNADE JA VALDADE LIIDU ETTEPANEKUTE ÜLEVAADE

ELVL valdkondade ülesed prioriteedid:

1. **ELVL ettepanek:** Kohalike omavalitsuste kriisikohustuste rahastusmehhanismi loomine toimetulekuks erakorralises või kiireloomulises olukorras. Kehtestada kriisi- või eriolukordades riigipoolne tagastamatu laenuinstrument kohalike omavalitsuste toetamiseks.

Selgitus: Riigikassa poolt teenindavatel asutustele on tagatud kriisiolukorras finantsvahendite kättesaadavus läbi Vabariigi Valitsuse reservfondi. Kohalikud omavalitsused peavad kriisiolukorras hakkama saama oma kassas olevate vahenditega. Omavalitsuste ülesanne on tagada elutähtsate teenuste toimepidevus kriisiolukordades, aidata kaasa evakuatsiooni läbiviimisel, pakkuda vältimatut sotsiaalseid ning võimendavad riigi kommunikatsioonisõnumeid. Kriisiolukordadeks saab valmistuda aga kõiki kulutusi ei ole võimalik ette teha. Teatud kulud kaetakse kriisiolukorras kas jooksvalt või siis maksetähtaja jooksul. Enamasti on teenuse osutajateks erasektor. Võib olla olukord, kus kohalikul omavalitusel puuduvad vajalikud finantsilised vahendid erakorraliste ja kiireloomuliste kulutuste tegemiseks.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Erakorralises kriisiolukorras kompenseerib riik omavalitsustele evakuatsiooni raames tehtud vältimatu abi osutamise kulud. Lisaks näeb kriisiolukorra ja riigikaitse seadus ette, et omavalitsustele kaetakse riigieelarvest püsivate kriisiülesannete kulud, kui oma elanikele osutatavate teenuste maht ja kulu on tavapärasest suuremad või kriisiülesannetega seotud teenuseid osutatakse teiste omavalitsuste elanikele.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Regionaal- ja Põllumajandusministeerium valmistab ette kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse alusel kehtestatavate määruste eelnõud.

2. **ELVL ettepanek:** Kriisikindluse tagamisel uute ülesannete täitmiseks tagada kohalikele omavalitsustele tulumaksubaasi minimaalselt täiendav üksikisiku tulumaksu 1%-line tõus.

Selgitus: Tulenevalt kehtivatest õigusaktidest ja Riigikogu menetluses oleva tsiviil ja riigikaitse seaduse eelnõust on saanud ja saavad kohalikud omavalitsused juurde uusi või laiendatud ülesandeid: peavad tagama, et varjumiskohad (sh neid rajama) ja elutähtsad teenused vastavad seaduslikele nõuetele, peavad koostöös riigiasutustega planeerima ja korraldama sireenide paigaldamist ning testimist, koostama riskianalüüse ja tagama elutähtsate teenuste toimepidevuse kriisiolukordades, kohustus teavitada elanike ohtudest ja hädaolukordadest EE-ALARM kaudu; peavad määrama ja haldama avalikke varjumiskohti ning tagama nende kättesaadavuse, teenistujatel ja elutähtsate teenuste osutajatel on kohustus läbida koolitusi ning korraldada elanikele infopäevi, jne. Tänapäevane kohalike omavalitsuste tulubaas ei võimalda õigusaktidest tulenevaid ülesandeid täita.

Võttes aluseks 2025. a tulumaksu laekumise, siis 1% sellest oleks 19 818 918 eurot. Seega saame omavalitsuste kohta 254 089 eurot ja elaniku kohta 14,52 eurot. Kaitseministeeriumi 2026. aasta eelarves on kavandatud sõjalise kaitse ja heidutusele 1 417 mln eurot, mis moodustab ELVL -i ettepanekust 1,4%.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Peame oluliseks, et kriisivalmiduse arendamine toimuks järjepidevalt ja ühtsetel alustel. Projektipõhine lähenemine ei taga pikaajalist toimepidevust ega ühtlast valmisoleku taset, mistõttu tekivad piirkondlikud erinevused ja lüngad võimekustes.

Arvestades tänast julgeolekukeskkonda ja laiapõhjaliste kriiside jätkuvat võimalikku esinemist, ei ole kriisideks valmistumine ajutine vajadus, vaid püsiv ülesanne, mille tulemuslik täitmine eeldab stabiilset rahastust ja järjepidevat tegevust.

Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse jõustumisel täpsustuvad kohalike omavalitsuste rollid, kohustused ja kriisiülesanded veelgi. Nendeks ülesanneteks valmistumine, sealhulgas evakuaatsioonikohtade pidamine ja sellega seotud valmisoleku tagamine, eeldab täiendavaid ressursse ning pikaajalist planeerimist.

Samas peame oluliseks tähelepanu juhtida sellele, et kõik kriisivalmidusega seotud tegevused ei eelda kohalikele omavalitsustele eraldi täiendava rahastuse kavandamist. Näiteks ei tulene kehtivast õigusruumist eramajadele varjumiskohtade kohandamise kohustust ning seetõttu ei pea me põhjendatuks vastava tegevuse riiklikku toetamist kohalike omavalitsuste kaudu. See ei välista loomulikult elanike vabatahtlikku valmisoleku parandamist ja laiemat kriisideks valmistumist.

Samuti on oluline, et kriisiteavituse ja ohuteavituse süsteemide puhul oleksid rollid ning vastutusjaotus selgelt määratletud. Kohalikud omavalitsused teevad koostööd pädevate riigiasutustega, kuid mitmete tehniliste lahenduste rajamine, haldamine ja käitamine toimub riikliku vastutuse ja rahastuse kaudu. Uue õigusraamistiku rakendumisel on oluline, et kohustused, vastutus ja rahastuspõhimõtted oleksid üheselt arusaadavad ning kooskõlas tegelike ülesannetega.

Toetame jätkuvalt lahendusi, mis aitavad tugevdada kohalike omavalitsuste kriisivalmidust süsteemselt, ühtlaselt ja pika vaatega.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Riigikantselei, Siseministeeriumi ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi poolt on esitatud strateegiliste uuringute programmi ettepanek analüüsida KOVide kriisivalmiduse võimekuse hindamist, sh annab see sisendi rahastamisvajadusele. EL järgmise perioodi struktuurivahendite arutelud on pooleli. Riigiplaani esialgses kavandis on ette nähtud toetus KOVide kriisivõimekuse suurendamiseks.

3. ELVL ettepanek: Jätkata kohaliku omavalitsuse üksuste hoonete renoveerimiseks ja energiatõhusaks rekonstrueerimise suunatud meetmega (sh CO2 vahendid).

Selgitus: Kohalike omavalitsuste haridus- ja avalike hoonete renoveerimine ning energiatõhususe parandamine on süstemaatiliselt alarahastatud. Kuigi riik suunab perioodil 2021–2029 energiatõhususe toetusmeetmetesse kokku umbes 415 miljonit eurot, katab see vaid väikese osa koolide ja lasteaedade tegelikust vajadusest. Oluliseks kitsaskohaks on ka omavalitsuste omaosaluse liiga kõrge määr, mis muudab isegi olemasolevatesse toetusmeetmetesse kandideerimise paljude omavalitsuste jaoks raskendatuks. See toob kaasa olukorra, kus kõige mahukamad ja kriitilisemad rekonstrueerimisprojektid lükkuvad edasi või jäävad sootuks tegemata. Karmistuvad energiatõhususe nõuded tähendavad, et järgmise 10 aasta jooksul tuleb renoveerida või asendada enamik vanemaid haridushooneid.

Realistlik koguinvesteering aastatel 2027, 2028 ja 2029 minimaalselt 100 miljonit eurot aastas.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Perioodil 2021–2029 panustatakse riigieelarve strateegia kohaselt Moderniseerimisfondist ja heitkogustega kauplemise süsteemi enampakkumistulust (CO2 tulud) KOV hoonefondi energiatõhusaks muutmiseks ca 415 mln eurot, millest kasutada on veel ca 303 mln (kasutatakse vastavalt laekunud tulule). See võimaldab lähiaastatel toetada KOV kinnisvara energiatõhusaks muutmist ca 75 mln euroga aastas.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Võetud teadmiseks.

4. ELVL ettepanek: Tagada ettevõtlusega seotud teede rahastus tugevdades seejuures, regionaalset tasakaalu ja tarneahelate toimimist.

Selgitus: Kohalike omavalitsuste ja ettevõtete ühine huvi on tagada Eesti ettevõtluspiirkondade ligipääsetavus.

Ettevõtluspiirkondade ligipääsuteede rajamine on oluline, et:

- vähendada ettevõtete logistikakulusid ja tõsta ettevõtluspiirkondade tootlikkust;
- soodustada investeringute kasvu ettevõtluspiirkondades ning suurendada maksutuluseid;
- luua otseseid ja kaudseid töökohti nii ehituses, tööstuses kui logistikasektoris;
- parandada liiklusohutust ja vähendada tekkivaid õnnetuskulusid;
- tugevdada regionaalset tasakaalu ja kohalike omavalitsuste majanduslikku iseseisvust.

Kohalike omavalitsuste territooriumidel paiknevad ettevõtlus- ja tööstusalad sõltuvad otseselt kvaliteetsetest ühendusteedest. Mitmetes piirkondades ei vasta olemasolev taristu enam tänastele liiklus- ja kandevõime nõuetele ning takistab ettevõtete laienemist ja uute investeringute toomist.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Kohalike teede hoiu rahastamise otsused tehakse riigi eelarvestrateegia 2027–2030 läbirääkimiste käigus 2026. aasta septembris.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Osapoolte seisukohad võetud teadmiseks.

5. ELVL ettepanek: HEV laste rahastus ja koefitsientide ülevaatamine. Muuta rahastuse põhimõtteid õpilastele, kes õpivad vastavalt vajadusele ja koolivälise nõustamismeeskonna (Rajaleidja) soovitusel individuaalõppes.

Selgitus: Praeguse mudeli kohaselt rahastatakse individuaalõppe vormis õppivaid õpilasi vastavalt Rajaleidja määratud toele, mis ei kata tegelikke õpetajate tööjõukulusid isegi eritoe korral. Tegelikud kulud kordades ületavad eraldatud rahastust.

Näiteks Tallinna munitsipaalkoolides on sellel õppeaastal ligikaudu 82, sellest 29 on kuni 20% ainetest individuaalõppe vajadusega ning 53 on üle 20%. Lisaressursside vajadus Tallinnas on 0,82 mln. Tõhustatud ja eritoe tegevuskulu toetus on iga-aastaselt tõusnud: 2024. a 26,5 mln eurot; 2025. a 31,7 mln ja 2026. a 36,5 mln eurot.

Tõhustatud tugi vajadus oli 2023. a 6 180 õpilast; 2024. a 7 172 õpilast; 2025. a 7 857 õpilast ja 2026. a 8 659 õpilast.

Eritoe vajadus oli 2023. a 3 338 õpilast; 2024. a 3 580 õpilast; 2025. a 3 968 õpilast ja 2026. a 4 364 õpilast.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Riik eraldab haridustoetust ning KOV saab ise otsustada, kuidas jaotatakse omavalitsuse eelarve haridusasutuste vahel (sh riigi poolt antud toetus).

HEV õpilaste osakaal on kasvanud, kuid vastavalt sellele on kasvanud ka riigipoolne toetus. Õpetaja tööjõukulu eri- ja tõhustatud toe õpilastele moodustab õpetaja palga toetusest 28%, samas kui õpilasi on kogu õpilaste arvust 9,3%. Lisaks eraldatakse ka tegevuskulutoetust.

HTM ei toeta ettepanekut luua täiendav toetus individuaalõppel olevatele õpilastele.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Osapoolte seisukohad võetud teadmiseks.

Ettepanekud läbirääkimisteks valdkondlike ministeeriumitega:

Seadusandlikud muudatused:

1. **ELVL ettepanek:** Küberturvalisuse seaduse ja sellest tulenevate õigusaktide muutmisel kaasata kohalike omavalitsusi partnerina juba eelnõude väljatöötamisel.

Selgitus: Eesti Infoturbestandardi (E-ITS) rakendamisel ja auditeerimisel on tekkinud omavalitsustel tõsised kitsaskohad. Omavalitsused on võtnud infoturbe korraldamist tõsiselt, kuid kehtivad nõuded, tähtjad ja Riigi Infosüsteemide Ameti (RIA) järelevalve meetodid ei ole proportsionaalsed kohalike omavalitsuste tegeliku olukorra ja ressursidega. Õigusaktide kohaselt oleks eelmise aasta lõpuks pidanud kohalikud omavalitsused olema läbinud E-ITS põhiauditi, kuid ELVLile teadaolevalt jõudis selleni tähtjaks vaid kolm omavalitsust.

Muuta E-ITS esmakordse auditeerimise tähtaegu kohalikele omavalitsustele, mis arvestab E-ITS-i juurutamise tegelikku keerukust ja audiitorite piiratud ressursi turul.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Auditeerimise tähtaegu muuta ei ole plaanis. Küberturvalisuse tagamine on prioriteet. Üle on vaadatud E-ITSi nõuded eesmärgiga suurendada paindlikuid asutuse põhisemaid ja asutuste vajadustest lähtuvaid lahendusi. Uuendatus Eesti infoturbestandard jõustus 1.sept 2026 ([Eesti infoturbestandard-Riigi Teataja](#)). Samuti uuendatakse juhiseid.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Sügisel korraldada jätkuarutelu hetkeseisust.

2. **ELVL ettepanek:** Kohalike omavalitsuste õigusraamistiku korrastamine loomaks üheselt mõistetavad alused isikuandmete töötamiseks. Muuta seadusandlust, et kohalik omavalitsus saab oma ülesannete täitmiseks ja teenuste osutamiseks töödelda isikuandmeid.

Selgitus: Omavalitsuste tänased tegevused ja teenused seoses isikuandmetega takerduvad, kuna kehtivates õigusnormides puudub sageli selgesõnaliselt väljendatud õigus isikuandmeid omavalitsuste ülesannete täitmiseks saada. KOKSi muudatusega lisati peatükk isikuandmete töötlemise reguleerimiseks, võimaldamaks töödelda isikuandmeid küsitluste, analüüside ja uuringute vajadusteks ning valla- ja linnaelanike kaasamis- ja osalemisõiguste kontrollimiseks. Lahenduseta jääb omavalitsuste teenuste pakkumisel isikuandmete töötlemine, kui seaduses ei ole sätestatud omavalitsuste ülesande täitmiseks vajalikku andmete töötlemise koosseisu. Omavalitsuste tänased tegevused seoses isikuandmetega takerduvad tihti, kuna kehtivates õigusnormides puudub sageli selgesõnaliselt väljendatud õigus isikuandmeid omavalitsuste ülesannete täitmiseks saada. Olukord, kus omavalitsus ei saa oma teenuste osutamiseks riiklikest andmekogudest andmeid ja peab neid kodanikelt küsima, on oluliseks takistuseks personaalriigi visiooni elluviimisel. Reaalsus on see, et mõnes valdkonnas on kohalik omavalitsus ka täna sunnitud oma tegevusi tegema Excelis või lausa paberil. Uuendatud KOKS-is jäi lahenduseta omavalitsuste vabatahtlike teenuste osutamisel volitusnorm isikuandmete töötlemiseks (nt ranitsatoetus, sünnitoetus jms).

Valitsuskomisjoni seisukoht: JDM on tellimas analüüsi, mis aitab välja selgitada, millisel määral saab ja peab seadusandja reguleerida KOV-ide andmetöötlus sh arvestades KOV-ide enesekorraldusõiguse õigust ja asjaolu, et niipea, kui kohaliku omavalitsuse määrusega kaasneb kasvõi üks põhiõiguse riive (isikuandmete töötlemine), on tegemist riigivõimu teostamisega ning andmetöötluse raamid peab kehtestama seadusandja. Analüüsi tellimisse kaasatakse ka ReM, kes omakorda kogub sisendit KOV-idelt, mis küsimus peaks analüüs kajastama.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Analüüs peaks valmima 2026. aasta lõpuks, mille järgselt saab analüüsist lähtuvalt teha muudatusi valdkondlikus seadusloomes.

- 3. ELVL ettepanek:** Eesti eestkotesüsteem kaldub praktikas liiga ulatusliku (täieliku) eestkoste poole, mitte proportsionaalse/osas lahenduse poole. Kehtestada vastavalt perekonnaseaduse § 192 lõikele 4 riigi arvel eestkostjale makstava tasu ja kantavate kulude arvestamiseks täpsem kord ja piirmäärad.

Selgitus:

- 1) Olulise mõjuga poliitikameetme algtamine: Eesti eestkotesüsteem kaldub praktikas liiga ulatusliku eestkoste poole, mitte proportsionaalse osas lahenduse poole. See piirab isiku vabadust (nt valimisõigus) ning jätab kohalikud omavalitsused suure haldus- ja vastutuskooormuse, sh keerukad finants- ja e-teenuste toimingud, milleks juhised ja toetus on lünklikud. Kohtud ei hinda valimisõigust ühtlaselt; sõnastus on ebakindel ning eraldi otsustust ei tehta järjekindlalt. Pankade ja e-teenuste praktika on ebaühtlane (ID-kaart, deebetkaardid, ligipääs pärast surma), mis tekitab aruandluse tõrkeid ja lisakooormust omavalitsustele. Lisaks napib tööjõudu ja aeg kulub väljaspoole oma omavalitsust paigutatud inimeste toetamisele. Valdonna korraldus on riigi tasandil killustunud (õigusloome JM, tugi SM), mistõttu omavalitsuste töötajad jäävad keerulistes õigusküsimustes üksi.

Võimalik lahendus: Vähendada ülemäärast põhiõiguste piiramist, ühtlustada kohtu- ja asutuste praktikat, tagada proportsionaalne eestkoste ning vähendada KOV halduskooormust, liikudes järk-järgult toetatud otsustamise suunas.

- 2) Rahastamiskorralduse muudatus. Konkreetne säte on kehtinud aastaid, kuid senimaani ei ole rakendusakti kehtestatud. Tallinna kulud eestkoste teostusele on 740 000, siis kogu Eesti kulu on hinnanguliselt 2 220 000 eurot.

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Justiits- ja Digiministeeriumi kommentaar: JDM ei planeeri perekonnaseaduse § 192 lõike 4 alusel riigi arvel eestkostjale makstava tasu ja kantavate kulude täpsema korra ning piirmäärade kehtestamist. Kehtiva õiguse kohaselt lahendab eestkostjale tasu määramise ja kulude hüvitamise kohus konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades.

Eestkoste on viimane abinõu ning kohus peab hindama iga inimese individuaalset abivajadust ja määrama eestkostja üksnes nende ülesannete täitmiseks, milleks see on vajalik. Eestkoste ei ole vajalik, kui inimese huve saab kaitsta muude, vähem piiravate abinõudega.

Ettevalmistamisel on muudatused, mille eesmärk on vältida valimisõiguse automaatset piiramist eestkoste seadmisega ning tagada selles osas eraldi ja individuaalne hindamine. Kohtupraktika ühtlustamist tuleb käsitleda kehtiva õigusliku kaalutlusraami kaudu.

Sotsiaalministeeriumi kommentaar: SOMi hinnangul on täisealiste eestkoste korralduses mitmeid kitsaskohti, mis mõjutavad nii eestkostetavate inimeste põhiõiguste teostamist kui ka kohalike omavalitsuste haldus- ja vastutuskooormust. SOM peab oluliseks, et süsteem liiguks järjepidevalt toetatud otsustamise põhimõtete poole ning et eestkoste rakendamisel lähtutaks inimese tegelikust abivajadusest ja autonoomia võimalikult suurest säilitamisest. Oma haldusala piires näeb SOM oma rolli vähem piiravate lahenduste toetamisel eeskätt hoolekande ja toetavate teenuste kaudu.

Valimisõigus ja teised põhiõigused on keskse tähtsusega ning nende piiramist saab käsitleda üksnes erandlikult. SOMi seisukoht on, et põhiõiguste, sh valimisõiguse, automaatne piiramine ei ole põhjendatud. Puudega inimeste õigustest lähtudes tuleks tagada puudega inimestele valimisõiguse täielik ja võrdne teostamine.

[Euroopa Puuetega Inimeste Foorumi \(EDF\) 2022. aasta raporti](#) kohaselt kuulub Eesti nende seitsme EL liikmesriigi hulka, kus täieliku või osalise eestkoste korral kaasneb valimisõiguse automaatne piiramine, mistõttu on Eesti praktika Euroopa kontekstis pigem erandlik. See kinnitab vajadust liikuda suunas, kus automaatseid piiranguid ei rakendata ning põhiõiguste säilimine on selge lähtekoht. Euroopa Komisjon avaldas hiljuti [EL puuetega inimese strateegia 2021–2030 ajakohastamise](#), kus on uue tegevusena plaanis avaldada uuring liikmesriikide eestkoste süsteemide ja otsustusmodelite kohta, et toetada puudega inimeste õigust enesemääramisele.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused):

- 1) JDM poolt on saadetud kooskõlastamisele perekonnaseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, eesmärgiga muuhulgas ajakohastada eestkoste seadmise materiaal- ja menetlusõiguslikku regulatsiooni. ELVL ja SOM annavad eelnõule oma tagasiside ja toovad esile eestkostet puudutavad muudatusvajadused. Eelnõule tagasiside andmise tähtaeg on 22.05.2026.
- 2) TST II poolaasta kohtumiste päevakorda planeerida ELVL-JDM-SOM ühine arutelu eestkoste teemadel, et leppida kokku 2027.a töö- ja ajakava oluliste eeskostet puudutavate muudatuste ellu viimiseks.

Rahastamiskorralduse muudatused.

1. **ELVL ettepanek:** Muuta toetusfondi lasteaiaõpetajate palgatoetuse arvestamise aluseid.

Selgitus: Kuusalu vald, Harku vald ja Saku vald on teinud ettepaneku üle vaadata omavalitsustele lasteaiaõpetajate palgatoetuse riigi toetusfondi kaudu eraldamise alused ja kord. Alates 2017 on viiel omavalitsusel (Harku, Kuusalu, Saku, Vormsi ja Ruhnu) arvestatud tasandusfondi summa 0 eurot põhjusel, et nendes omavalitsustel oli lasteaiaõpetaja töötasu 85% kooliõpetajate töötasust. Aastal 2025 on arvestusmudel sama ehk tasandamine on jätkunud kaheksandat aastat.

Üldjuhul rakendatakse tasandamist viis kuni kaheksa aastat ning selleks ajaks peavad omavalitsused olema koheldud ühetaoliselt. Toetusfond on olnud alates 2019. aastast 15 miljonit (9,2 miljonit tasandamiseks ning 5,8 miljonit lapsepõhist toetust) eurot ning viimaste aastatel pole fond tõusnud ega proportsioonid muutunud.

Eelpool nimetatud omavalitsused leiavad, et toetusfondi selline mudeli jätkamine ei toeta lasteaiaõpetajate palgapoliitikat. Sellest lähtuvalt esitasid muudatusettepanekud:

- Muuta toetusfondi lasteaiaõpetajate palgatoetuse arvestamise aluseid ning arvestada lasteaiaõpetajate palgatoetus omavalitsuste tulubaasi lasteaialaste hulka aluseks võttes.
- Kui otsustatakse lasteaiaõpetajate palgatoetus jätta toetusfondi hulka, siis jaotada see kõigi omavalitsuste vahel ainult lasteaialaste hulka arvestades.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Toetuse jaotamise valemit võib muuta, kui kõik omavalitsused on nõus, et toetus jagatakse vaid lasteaialaste hulka aluseks võttes. Lapsepõhisest toetuse jagamisest võidaks 78st omavalitsusest 26 omavalitsust, ülejäänud KOVidel toetus kahaneks.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Osapoolte seisukohad võetud teadmiseks.

2. **ELVL ettepanek:** Tagada erihoolekande teenuste süsteemne rahastamine ühes uute teenuskohtade loomisega.

Selgitus: Riik ei taga erihoolekande kättesaadavust ega rahastust, pannes kohustusi omavalitsustele (sh üldhoolduse kaudu), tekitades õigusliku ja rahalise kahju ning kasvava koormuse. Enamik omavalitsusi (61 ehk 86%) on erihoolekandeteenuste järjekorras ootavate inimeste eestkostjad. Praeguse regulatsiooni järgi peavad omavalitsused oma rahastusel loodud erihoolekandetasutustesse võtma inimesi teenusele ainult riikliku järjekorra alusel. Näiteks Tallinna linn ja Viimsi vald on huvitatud muudatusest, mis lubaks neil paremini rahuldada oma elanike vajadusi, võttes teatud osa kohti väljaspool riiklikku järjekorda. Kui riik ei taga erihoolekandeteenust mõistliku aja jooksul, rikub ta oma kohustust tagada abivajajatele vajalik tugi ning jätab omavalitsused õiguslikult ja rahaliselt keerulisse olukorda.

Toetuste suurused olid pikalt olnud muutumatuna, tõusid alles 2026. aasta algusest. Sellele vaatamata on kohalike omavalitsuste eelarved surve all ehkki tegemist on riigi teenusega. Oluline on tagada rahastuse vastavus tegelikele kuludele, suurendada teenuskohtade arvu ja leevendada omavalitsuste finantskoormust, kuna tegemist on riigi ülesandega.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Erihoolekande reform: 2026. aasta alguses alustasime erihoolekande teenuse kaasajastamise protsessiga. SoM teeb seda koos partneritega: Eesti Puuetega Inimeste Koja, Eesti Linnade ja Valdade Liidu, Sotsiaalkindlustusameti, teenuseosutajate esindajate ja teenusesaajate esindajatega.

Muudatuste ettevalmistamisel võetakse aluseks ka teiste riikide kogemused ja lahendused. Välja töötamisel olevad ettepanekud teenuse tulevikule valmivad 2026. aasta lõpuks, kuid ülevaade antakse neist igas kvartalis teenuseosutajatele, KOVidele ja teistele partneritele.

Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu: ette on valmistatud eelnõu, millega muuhulgas tehakse ettepanek võimaldada kohaliku omavalitsuse asutuse poolt pakutavale erihoolekandeteenusele suunata omavalitsuse elanikke vastavalt:

- toetavatele teenustele (igapäevaelu toetamise teenus, töötamise toetamise teenus, toetatud elamise teenus) ainult kohaliku omavalitsuse elanikke
- ööpäevaringsetele teenustele (kogukonnas elamise teenus, päeva- ja nädalahoiuteenus ning ööpäevaringne erihoooldusteenus) 70% kohaliku omavalitsuse elanikke ja 30% muu elukohaga inimesi.

Kohtade arvuna arvestatakse majandustegevuse registris tegevusloal olevat maksimaalset teenuskohtade arvu konkreetsetes tegevuskohas. KOV üksus, kellele SKA on volitanud erihoolekandeteenuse osutamise lepinguga täitmiseks ja millele erisus kehtib, võib erihoolekandeteenust osutada KOV üksuse asutuse või KOV üksuse hallatava asutuse kaudu. Loodav erisus laieneb üksnes teenuskohtadele, mille osas on antud tegevusluba alates 2027. aasta 1. jaanuarist.

Eelnõu on ELVL-ga eelkooskõlastatud ja tagasiside saadud 15.mail. Eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamise tähtaeg on august 2026 ning jõustumisajaks on kavandatud 1.jaanuar 2027.

Riigieelarvest täiendavate vahendite eraldamise taotlus: järgmise aasta eelarve esitamise tähtaeg on 01.06. SoM on erihoolekandeteenuste rahastamiseks taotlemas täiendavaid vahendeid, sh täiendavate kohtade loomiseks ja järjekordade vähendamiseks ning tegevusjuhendajate töötasu tõstmiseks.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused):

- 1) SOM jätkab erihooletandeteenuse kaasajastamist koostöös ELVLi, Eesti Puuetega Inimeste Koja, Sotsiaalkindlustusameti, teenuseosutajate ja teenusesaajate esindajatega. Teenuse tulevikku puudutavad ettepanekud valmivad 2026. aasta lõpuks ning nende ettevalmistamisest antakse partneritele ülevaade kord kvartalis.
- 2) ELVL toetab sotsiaalhoolekande seaduse muudatuse eesmärki suurendada kohalike omavalitsuste motivatsiooni erihooletande teenuskohtade loomiseks ning tugevdada kogukonnapõhist teenusekorraldust.
- 3) SOM esitab 01.06.2026 riigieelarvest täiendavate vahendite taotluse erihooletandeteenuste rahastamiseks, sealhulgas täiendavate teenuskohtade loomiseks, järjekordade vähendamiseks ning tegevusjuhendajate töötasu tõstmiseks.

Muud finantseerimisküsimused**1. ELVL ettepanek: Suurendada toetusmeedet raamatukogude teavikute soetamiseks.**

Selgitus: Viimastel aastatel on raamatute hinnad tõusnud 27% ja perioodika hinnad koguni 72%. Kuigi raamatukogude kulutused kirjandusele on samal perioodil kasvanud riigi toetus 4,33% 3,69 miljonilt eurolt 3,85 miljonini, ei ole see hinnatõusu kompenseerinud. Selle tulemusena on viie aastaga raamatukogude kogudes 60 677 raamatut ja 5 150 perioodikat vähem kui varem. See näitab, et isegi väikese eelarvekasvu korral ei suuda raamatukogud enam samas mahus uusi teavikuid soetada. Hinnatõus sööb ära ostujõu, mistõttu väheneb nii valik kui ka kättesaadavus lugejatele. See omakorda mõjutab negatiivselt raamatukogude rolli hariduse, kultuuri ja info kättesaadavuse tagamisel.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Kultuuriministeerium nõustub ELVL ettepanekuga ja esitab lisavajadusena teavikute soetamise toetuse suurendamise ettepaneku, kuna väljaannete hinnatõus viimase viie aasta jooksul ja kultuurivaldkonna eelarve üldine vähendamine on vähendanud uudiskirjanduse, sh eestikeelsete väljaannete, regionaalset kättesaadavust ning mõjutanud seeläbi Eesti kultuuri regionaalset kättesaadavust tervikuna.

Kasvav rahvaraamatukogude külastuste arv näitab selgelt, et laenutatakse nii koju (9,6 mln laenutust) kui loetakse ka kohapeal ja raamatukogudest väljaannete kättesaadavuse vajadus ühiskonnas on suurenenud ning laenutusjärjekorrad teatud teavikutele on väga pikad.

Samas on teavikute soetamise riiklik toetus raamatukogudele püsinud sisuliselt samal tasemel alates 2008. aastast, ning väheneb tulenevalt eelarvekärbetest 2027. aastal 1,77 mln euron. Selle tulemusel saavad raamatukogud 2027.aastal soetada hinnanguliselt ligi 17 000 eksemplari vähem kui aastal 2023. Lisaks pabertrükistele kasvab vajadus ka digitaalsel kujul kättesaadavate teavikute järgi, mille osas on samuti vajalik täiendav lisarahastus vastavate litsentside jaoks.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Kultuuriministeerium esitab lisavajadusena 2027. riigieelarve läbirääkimiste protsessis teavikute soetamise toetuse suurendamise ettepaneku.

2. ELVL ettepanek: Suurendada riigipoolset toetust spordiklubidele, lähtudes põhimõttest, et treenerite palgamäär on võrdne Eesti keskmise palgamääraga.

Selgitus: Treenerite töötasust 50% võiks moodustada riigipoolne toetus ning 50% spordiklubi panus. Vajalik on pakkuda kõikidele noortele kättesaadavat kvaliteetset treening- ja võistlustegevust. See loob aluse ning toetab ka edaspidiselt aktiivset ja tervislikku eluviisi. Spordiklubide jätkusuutliku tegevuse tagamisel on kesksel kohal kõrge kutsekvalifikatsiooniga

treener. Kultuuriministri määrusega kinnitati 2025. aastal treenerite tööjõukulude arvestamisel täiskoormusega töötava treeneri (24 h/nädalas) brutopalgaks ühes kuus 1400 eurot.

Sellest 46% moodustab riigipoolne toetus, millele lisandub 54% osas spordiklubide panus.

Kuidagi ei saa nõustuda Spordikoolituse ja –Teabe Sihtasutuse praeguse soovitusena rakendada treenereid tööle väiksema koormusega, sest siis on klubil omarahastuse osa väiksem. Reaalselt ületab treenerite töökoormus 30 tundi nädalas, pluss võistlused nädalalõppudel ja koolivaheaegade treeninglaagrid. Kahjuks puuduvad klubidel võimalused kompenseerida treenerite tööd tegeliku töökoormuse järgi.

Valitsuskomisjoni seisukoht: 2026. aastal tõsteti täiskoormusega (24h nädalas) töötava noortega tegeleva treeneri tasu 120 euro võrra 1520 eurole. Treeneri palga tõstmine 2027. aastal sõltub riigieelarve läbirääkimiste tulemustest.

Kultuuriministeerium koostöös Spordikoolituse- ja Teabe SA-ga on teinud toetusmeetme rakendamise ja toetuse jagunemise kohta põhjaliku analüüsi, millega on võimalik tutvuda Sport2030 aruandes (www.spordiregister.ee/aruanne). Muuhulgas selgus, et toetusmeetmest toetust saavatest treeneritest 37,9% töötas nädalas vähemalt 24h ja ülejäänud vähem kui 24h.

Kultuuriministeerium koos valdkonnaga analüüsib 2026. aastal taotlusvooru tingimusi sisuliselt eesmärgiga vähendada bürokraatiat ja sihistada meedet paremini nende treeneritele ja organisatsioonidele, kes toetust kõige enam vajavad. Kohalike omavalitsuste ettepanekud on siinkohal oodatud.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Osapoolte seisukohad võetud teadmiseks. Kultuuriminister on esitanud 2027. riigieelarve läbirääkimiste protsessis lisavajaduse treenerite tasu tõstmiseks.

3. ELVL ettepanek: Suurendada vahendeid riikliku tähtsusega muinsuskaitse objektide toetuseks.

Selgitus: Eraldatud vahendid ei kata tegelikke vajadusi. Tekkinud on olukord, kus ühelt poolt on riik objektide kaitse alla võtmisega deklareerinud, et nende säilimine on riiklik huvi, samas kõik kohustused objektide säilimise tagamiseks on pandud kohalikul omavalitsusele.

Näiteks Narva linnal on kohustus nende omanduses oleva Aleksandri Suurkiriku ja linnakindlustuste (bastionid ja nendega seotud rajatised, kultuurimälestiste registri nr 13999) taastamine/konserveerimine. Täna on bastionid olulisel määral lagunenud ja ohtlikud. Projekti eeldatav maksumus ca 8-9 miljonit eurot.

Muinsuskaitseameti poolt antavate toetuste maht on reeglina kuni 100 000 eurot ühele objektile, kuid tegelikult on eraldatavad summa tunduvalt väiksemad.

Muinsuskaitseameti andmed	2023	2024	2025
Restaureerimiseks ja projekteerimiseks eraldatud toetused kogumalus.	227 264	504 567	217 738

Valitsuskomisjoni seisukoht: Ministeerium nõustub, et mälestistele suunatud toetusi on vajalik suurendada. Nii sõnastab ka kultuuriprogramm 2026-2029 eesmärgina parandada ehitismälestiste olukorda tuntavalt ehk saada välja remondivõla surnud ringist, kus ainult väikest osa avariilisi mälestisi toetades lagunevad vähem avariilised hooned samasse seisuga. Statistika näitab, et olukord on pidevalt halvenenud ja senine toetuste maht ei suuda valdkonna mõõdikut mõjutada. 2025. aastal oli mälestiste omanike küsitud toetuste ja riigi võimaluste vahe viiekordne. 2026. aastal on kinnismälestiste omanikele eelarves toetusi ligi 4,5 miljonit, taotlusi esitati ligi 22 miljoni ulatuses.

Olukorra paranemisele võiksid teatud osas kaasa aidata nii kultuurimälestiste nimekirja osas toimumisel olev Muinsuskaitseameti poolne inventuur kui ka muinsuskaitsealade kaitsekordade koostamine.

2025. koostatud uuring analüüsis teiste riikide mälestistele suunatud toetusmeetmete praktikaid ja tegi ühe ettepanekuna kujundada riigi garanteeritud soodne laenumeele tagamaks turutõrke olukorras mälestiste ja muinsuskaitseala hoonete omanike investeerimisvõimekus. Ettepanek laenumeele kujundamiseks on tehtud EL perioodi 2028-2034 riigiplaani koostamise raames.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Osapoolte seisukohad võetud teadmiseks.

4. ELVL ettepanek: TEN-T põhimaanteed kriitilise taristu rahastamine. Tagada kohalike omavalitsusi läbivate TEN-T transpordivõrgustiku teede vastavus liiklusohutuse, kandevõime ja Euroopa standardite nõuetele, tugevdades seejuures riigi konkurentsivõimet, regionaalset tasakaalu ja tarneahelate toimimist.

Selgitus: Kohalike omavalitsuste territooriumil kulgevate riigiteede hooldus ja rekonstrueerimine on pikalt alarahastatud, kuigi liikluskoormus, rasketranspordi osakaal ja ohutusnõuded on tõusnud. Riik vastutab oma teedevõrgu ning TEN-T põhivõrgustiku korrashoiu eest. Kohustused hõlmavad muuhulgas teede kandevõimet, ohutust ning rasketranspordi takistusteta liikumise võimaldamist. Silla- ja viaduktitaristu puhul on TEN-T kohaselt vältimatu konstruktsioonide vastavus standarditele, mis võimaldavad suurt koormust taluvate veoste liikumist ning tagavad taristu pikaajalise vastupidavuse. Taristupoliitika juhendites on rõhutatud, et riigiteede sildade kandevõime suurendamine on vältimatu, et tagada perspektiivsete 60–72-tonniste veoste liikumine ilma liikumiskiiranguteta ning vältida tarneahelate katkemise riski. Näha ette perioodiks 2027–2030 vähemalt 100 miljonit eurot (*Kohalike teede teehoiu rahastamisvajadus ja eelarve tsenaariumite mõjud. Lõpparuanne 2021*), mis kataks:

- TEN-T põhivõrgustiku sildade ja viaduktide rekonstrueerimise ja kandevõime tõstmise;
- Ohtlikest kohtadest (madala kandevõimega sillad, viaduktid) ümbersõitude ja uute teelõikude planeerimise ning rajamise.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Kohalike teede lõikudel, mis viivad nt olulise tähtsusega sadamasse või lennujaama, võib esineda üksikuid funktsionaalseid riigitee tunnuseid, kuid liikluskoosseisu seisukohalt on tegemist eelkõige kohaliku liiklust teenindavate teedega ning seotud eelkõige kohaliku elu korraldamisega, mis on omavalitsuse ülesanne. Seda kinnitab Tallinna Ringkonnakohtu 02.02.2017 otsus 3-15-1425.

Ühenduste arendamise ja erinevate liikumisviiside ühendamise meetmete raames toetati EL eelarveperioodil 2014-2020 TEN-T võrgustikku kuuluvaid kohalike teede lõike. Tallinna, Narva ja Tartu linnale eraldati toetust kokku 71,27 mln €. Perioodil 2021-2027 on EL võtnud vastu kaalukad eesmärgid rohepöörde osas siis perioodil 2021-2027 toetatakse suuremates linnades rattateede põhivõrgustike ja trammiteede rajamist ning multimodaalsete sõlmpunktide arendamist, et propageerida linnades, kus õhusaaste ja CO2 kontsentratsioon suurim, säästvat ja puhast liikuvust. Investeeringukavadega on Tallinnale, Tartule ja Pärnule ning neid ümbritsevatele linnapiirkondadele eraldatud ERF toetust 31.12.25 seisuga säästva liikuvuse projektide elluviimiseks ~87,3 mln eurot, millest rattateede rajamine moodustab ~41,63 mln eurot, mitmeliigilised ühendid ~10,25 mln eurot ning trammiteede rajamine ~35,4 mln eurot. Toetuse väljamakseid on 31.12.25 seisuga teostatud ~12,7 mln euro ulatuses.

Aastatel 2020-2025 eraldati kohalike teede teehoiutoetusteks kokku 205,9 mln eurot ning juhtumipõhist toetust ettevõtluse- ja transiitteedele kokku 66,1 mln eurot.

18.06.2020 otsustas valitsuskabinet, et riigitee tunnustele mittevastavate riigiteede üleandmine toimub vabatahtlikkuse alusel TRAMi ja KOV-ide läbirääkimiste teel, tagades teede üleandmisel omavalitsustele täiendavad teehoiuvahendid TRAMi eelarvest kooskõlas kilomeetripõhise kalkulasiooniga. Üle antud endiste riigiteede toetust eraldatakse kooskõlas VV määruse nr 16 "Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksustele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja kord" §-le 8². 2025. aastal ajakohastati riigiteede võrgustiku riigitee tunnustele vastavuse analüüsi, mille kohaselt ei vasta riigitee tunnustele 2379,4 km riigiteede nimekirjas olevatest teedest. Kohalikke teid, kus võivad esineda riigitee tunnused ning mille võtmine riigiteeks võib olla põhjendatud, tuvastati kokku 24 km.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Osapoolte seisukohad võetud teadmiseks.

Olulise mõjuga poliitikameetmete algatamine

1. **ELVL ettepanek:** Koostada selgemad suunised ja rahastusmeetmed kliimavaldkonnas. Alustada dialoogi kliimaministeeriumi ja kohalike omavalitsuste vahel, määratlemaks riigi ootused ja luua toetusmeetmed - sademevee süsteemid, üleujutusvalade uuringud ja kahjustatud alade taastamine.

Selgitus: Eesmärgiks on liikuda teoreetilistelt kliimakavadelt praktiliste tegevusteni läbi riiklike investeringutoetuste ja selge fookuse. Riigipoolse rahastusega on valminud palju kliimakavasid, mille elluviimiseks puuduvad vahendid ja selged juhised.

Valitsuskomisjoni seisukoht: KIKis on endiselt kasutamata ligikaudu 2 mln eurot kavade rakendamiseks. Peamine takistus on kavade ebaühtlane kvaliteet ja võrreldamatus – prioriteedid on hajuvad ning meetmed ei ole piisavalt tõendus põhised ega ühtlustatud. Seetõttu on riigil raske planeerida investeringuid.

Jäätme- ja ringmajandus: Struktuurivahendite 25 mln eurot on hästi kasutusse läinud. Sügisel avanevad Norra vahendid pilootprojektideks (järelevalve tõhustamine, kampaaniad, liigiti kogumise edendamine).

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused):

Norra rahastus: Jätkata sügisel ELVL-i ja ministeeriumi vahelist dialoogi Norra vahendite meetmete täpseks sisustamiseks, sealhulgas seoses energia- ja kliimakavade ning ringmajanduse eesmärkidega.

Kliimakavade integreerimine: Arutelu jätkamine võimaluse üle integreerida energia- ja kliimakavad osaks kohaliku omavalitsuse arengukavast (et vähendada dubleerimist ja parandada kavade kasutatavust).

2. **ELVL ettepanek:** Korrigeerida olemasolevaid meetmeid õpetajate järelkasvu ja õppekvaliteedi osas. Olemasolevate meetmete mõju monitoorimine, et teha korrigeerivaid tegevusi või luua täiendavaid meetmeid.

Selgitus: Probleemiks on, et alla 39-aastaste õpetajate osakaal keskmiselt vaid 24%, kusjuures enamikus omavalitsustes on see näitaja püsitud alla 30% juba aastaid. See viitab süvenevale järelkasvu puudujäägile, mis ohustab õpetajaskonna jätkusuutlikkust.

Langenud ka õpetajate kvalifikatsioon: põhikoolis on kvalifitseeritud õpetajate osakaal vähenenud nelja aastaga 81,7%-lt 76,7%-ni (kaalumata KOV keskmised). Langus on olnud pidev alates 2022. aastast, kusjuures 2023–2024 toimus suurim aastane kukkumine (–1,8 protsendipunkti). Kvalifikatsiooni langus on ulatuslik – 41 omavalitsuses on see vähenenud vähemalt 5

protsendipunkti, neist 19-s isegi üle 10 p.p. OECD andmetel on kvalifitseeritud õpetajate osakaal madalamates kooliastmetes paljudes riikides üle 90% – näiteks Lätis, Poolas ja Hispaanias ulatub see 100%-ni. Samuti on Eesti õpetajaskond OECD keskmisest vanem: Eesti õpetajate keskmine vanus on 49 aastat, samas kui OECD keskmine on 45. See kõik viitab vajadusele kiirete ja sihipäraste riiklike sekkumiste järele, et tagada õpetajate järelkasv, kvalifikatsioon ja hariduse kvaliteet kogu riigis. Järelkasv: alla 39-aastaste osakaal $\geq 35\%$ aastaks 2028 ja $\geq 40\%$ aastaks 2032. Kvalifikatsioon: põhikooli kvalifitseeritud õpetajate osakaal tagasi $\geq 90\%$ aastaks 2030 (vahe-eesmärk $\geq 85\%$ 2028). Võimalikuks lahenduseks oleks vajadusel laiendada paketti, mis toob noori ja karjääripöörjaid kooli, hoiab neid ametis ning tagab kvaliteedi. Üle vaadata kvalifikatsiooninõuded mingiks kindlaks perioodiks. Õpetajana sisenemise paindlikumaks tegemine (nt mikrokraadide programmide laiendamine; lähtetoetuse süsteemi analüüsimine ja korrigeerimine). Sihterialadele (matemaatika, füüsika, eesti keel teise keelena jne) suurem riikliku stipendiumi kehtestamine kui nt KOV ka panustab.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Riik on käivitanud süsteemsed meetmed, mis toetavad õpetajate järelkasvu (sh karjääripöörjaid), paindlikku sisenemist ametisse ning õpetamise kvaliteeti.

- Koostöös ülikoolidega on kaardistatud õpirajad kvalifikatsioonini jõudmiseks ja õpetaja professionaalseks arenguks ning need on integreeritud ka karjäärimudeli juhendmaterjali, et tõsta teadlikkust õpetajate ja koolijuhtide seas.
- Õpetajate Akadeemia kaudu pakutakse Tallina ja Tartu ülikoolis paindlikke esma-, täiendus- ja ümberõppe võimalusi, sh mikrokraadiprogramme prioriteetsetes valdkondades: loodus- ja täppisteadused, matemaatika, eesti keele õpetamine (sh teise keelena ja eesti keeles õpetamine) ning kaasav haridus. Valmimas on riiklik MATIK-strateegia.
- Paralleelselt laiendatakse kutseseaduse muudatustega kutse andjate ringi ning seeläbi suurendatakse süsteemi kättesaadavust. Samuti analüüsitakse ja uuendatakse õpetajate järelkasvu tegevuskava (praegune õpetajate järelkasvu tegevuskava lõpeb käesoleva aastaga).
- Karjäärimudeli rakendamist toetatakse süsteemselt ning selle mõju hinnatakse andmepõhiselt, sh regulaarse analüüsi, tagasiside (KOVid, koolid) ja rakendusuuringu kaudu. Karjäärimudeli seire eesmärk on mh uurida selle mõju õpetajate kutsekindlusele.
- 2026/27 sügistel on plaanis üle vaadata õpetajakoolituse raamnõuded, et õpetajakoolitus vastaks tänastele vajadustele.
- Stipendiumid.

Kohalikel omavalitsustel on oluline roll nende meetmete rakendamisel: pidajad saavad koolidele ning õpetajatele jagada täiendavat infot olemasolevatest võimalusest ning aidata luua tingimusi nende kasutamiseks. Oluline on kujundada koolides töökorraldus, mis võimaldab õpetajatel töö kõrvalt õppida ja kvalifikatsioonini jõuda/professionaalselt areneda ning suunata õpetajaid teadlikult prioriteetsetesse ainevaldkondadesse. Samuti on oluline koostöö ülikoolidega, et tuua nõustamis- ja õpivõimalused lähemale nii töötavatele õpetajatele kui ka potentsiaalsetele karjääripöörjatele.

HTM vaatas käesoleva aasta alguses seoses PGSi muudatustega üle rakendussätte ehk § 99 lõiked 1 ja 4, mis reguleerivad enne õpetaja kutsesüsteemi jõustumist (01.09.2013) tasemehariduse omandanute kvalifikatsiooninõuetele vastamist. Näiteks vaadati üle pedagoogiliseks kõrghariduseks kategoriseeruvad õppekavad ning pedagoogilise kõrghariduse omandanutel kaotati enne kutsesüsteemi jõustumist üldhariduskoolis töötamise nõue. Lisaks täpsustati nende õpetajate kvalifikatsioonile vastavus, kes lõpetasid õpetajakoolituse õppekava ajal, kui

kutsesüsteem juba oli rakendunud, kuid ülikoolil polnud veel õpetaja kutse andmise õigust (§ 99 lõige 4). Nende muudatustega ajakohastati varem tasemehariduse omandanute vastavus kvalifikatsiooninõuetele. Lisaks loetakse kvalifikatsiooninõuetele vastavaks kõik doktorikraadiga õpetajad.

HTM ei nõustu kvalifikatsiooninõuete lõdvendamisega, mis nii OECD kui Education Internationali hinnangul võib viia ameti professionaalsuse vähenemiseni.

HTMi prioriteet eelarve läbirääkimistel on õpetaja töötasu kasv. Eesmärgiks on õpetajate väärtustamine ja järelkasvu tagamine.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Osapoolte seisukohad võetud teadmiseks.

3. ELVL ettepanek: Koostada riiklik programm varjekohtades ja korteriühistute toimepidevuse tagamiseks. Suurendada tänast toetusmeetme mahtu ning laiendada toetusmeedet väiksematele kortermajadele ning eramajadele kriisikindluse tõstmiseks ja keldrite kohandamiseks varjumiseks ja toimepidevuse tagamiseks.

Selgitus: Riikliku julgeoleku osana on elanikkonnakaitse valdkonnas oluline tegevussuund varjumiskohtade rajamine. Arvestades omavalitsute tänast finantsilist suutlikkust ei ole realistlik, et omavalitsused suudavad omavahenditega varjumiskohtade puuduse lahendada. RE/RES läbirääkimiste raames peame oluliseks, et riik võtaks senisest suurema vastutuse elanikkonnakaitse taristu arendamisel ning lülitaks eelarveläbirääkimistesse puuduvate varjekohtade rajamise rahastamise. Sellega seondub ka korteriühistute toimepidevaks muutmine. Korteriühistutes elab väga suur osa Eesti elanikkonnast. Varjumise puhul on väga oluline, et inimene saaks ohuolukorras varjuda seal, kus ta parasjagu viibib, mistõttu on kortermajade, olenemata selle suurusest, keldrite kohandamine väga oluline. Sama oluline on toetada eramaja omanikke enda kodus varjumisvõimaluste loomiseks või kohandamiseks ning toimepidevuse tagamisel. Kriiside, nagu elektri- ja veevarustuse katkemine elanikele kõige suurema negatiivse mõjuga. Selleks, et suurendada nii kortermajade kui eramajade hakkama saamist keerulistes olukordades on vajalik toetada nende toimekindluse suurendamist ja keldriruumide korrastamist.

RTK toetusmeede "Korteriühistutele varjumiskoha kohandamine" (02.02.2026-30.11.2026) korteriühistutele, ülemmäär 35 000 eurot toetuse saaja kohta. Toetuse määr 100%. Taotlusvooru eesmärk on toetada korteriühistuid varjumiskohtade kohandamisel, et suurendada korterelamute elanike turvalisust ja valmisolekut kriisiolukordadeks. Toetuse abil luuakse või parandatakse varjumiskohti korterelamutes, et elanikel on võimalus varjuda oma elukohas kiiresti ja tõhusalt.

Korteriühistute liidu liikmeid on 1400 KÜ korrutades 35 000 euroga saame tegelikult vajaduseks vähemalt 49 miljonit eurot.

Valitsuskomisjoni seisukoht: 2027. a jätkub sama toetusmeede korteriühistutele varjumiskoha kohandamiseks suurusjärgus ligi 1 mln eurot.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Võetud teadmiseks.

4. ELVL ettepanek: Riiklike meetmete kehtestamine üldhoolduse hinnatõusu pidurdamiseks. Kehtestada või täiustada hinnapiiranguid ja läbipaistvama hinnataseme nõudeid ning tugevdada järelevalvet teenusepakujate üle.

Selgitus: Üldhoolduse hinnatõusu pidurdamiseks oleks üheks lahenduseks, et riik kooskõlastab teenuste hinnad. See aitaks vältida kiiret hinna tõusu ja tagaks, et teenuse hinnad oleks põhjendatud tegelike kuludega. Üldhoolduse hinnad on tõusnud aastatel 2022-2025 ca 15-40%.

Hinnatõusu on mõjutanud inflatsioon, tööpuudus, üldhoolduses töötavate personalinõuete kasv ja teenuse pakujate ulatuslik hinnakorrektsioon reformi järel. 2022. aastal oli keskmine hooldekodu koht 824 eurot kuus, siis 30.septembri 2025. a seisuga oli hooldekodudes keskmine hind I tasemega 1 437 eurot (madalaim 900 eurot ja kõrgeim 2 400 eurot), hind II tasemega oli 1 610 eurot (madalaim 1 300 eurot ja kõrgeim 2 690 eurot) ja III taseme puhul 1 683 (madalaim 1 220 eurot ja kõrgeim 2 790 eurot). Alates maikuust 2023.a alates näitab üldhooldusel olevate inimeste arv kiiret pidevat tõusu 31.detsembris 2025. a oli hooldusel 11 587 isikut. Väidetavalt reformi tegijad ei näinud ette nii suurt tõusu, mis on ca 17% kõrgem kavandatuga. Sotsiaalministeeriumi poolt tellitud hooldusreformi analüüs peaks valmima 2026. aasta sügisel.

Näiteks tegevusala 10200 „Väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus“ andmetel (v.a investeeringud) oli omavalitsuste kulu enne hooldusreformi 2022. aastal kokku 54 406 215 eurot, siis 2025. aastal 105 568 388 eurot ehk kasv oli 94,04%.

Valitsuskomisjoni seisukoht: Konkurentsipiirangu kehtestamist sarnaselt elektri-, gaasi- või veevõrguga (monopoli olukord) ei ole Sotsiaalministeeriumi hinnangul võimalik. Ööpäevaringse hooldus on avatud turul pakutav teenus, mitte monopoolne, kohtade loomine on pikk investeering, kooskõlastatud teenuse hinna kehtestamisel oleks tegemist olulise ettevõtluspiiranguga. Samuti tegemist on kohaliku omavalitsuse vastutusalas oleva teenusega, mille hinda ei ole võimalik kehtestada sarnaselt riiklikele hoolekandeteenustele.

Praegu on kohalikel omavalitsustel kaudne hinnapiir olemas läbi kehtestatud hoolduskulude piirmäära. SKA teostab järelevalvet KOV-ide üle ja kui piirmäär on nii madal, et selle eest pole piirkonnas võimalik teenust saada, saab SKA teha soovitusi piirmäära muutmiseks, kuid mitte ettekirjutusi hinna osas.

Praegu on probleem pigem pakkumise nappuses ja nõudluse suures surves, mitte klassikalises konkurentsipuuduses. Hooldereformi vaheraporti kokkuvõtte ei näita, et turul oleks konkurentsi ärakasutamist, vaid et kohti on vähe.

Samuti on näha, et hooldereformi puhul on oluliselt suurenenud ööpäevaringsete hooldusteenuste kohtade arv, kuid sisuliselt samale tasemele on jäänud kodus elamist toetavate teenuste mahud. Ööpäevaringse teenuste kohtade arv on suurem, kui toetavate teenuste kasutajate arv, kuigi inimeste toetusvajaduse ulatust arvestades (vähemate piirangutega inimesi on enam, kui raskete piirangute ja suure toetusvajadusega inimesi) peaksid proportsioonid olema vastupidised. Mistõttu on pigem oluline keskenduda edaspidi kodus elamist toetavate teenuste pakkumisele, et ennetada ööpäevaringse hoolduse vajaduse tekkimist ja leida alternatiivseid toetamise võimalusi ööpäevaringse hoolduse asemel. Pikas perspektiivis ei ole finantsiliselt jätkusuutlik pakkuda hooldusvajadusega inimestele pea ainsa võimalusena ööpäevaringseid hooldusteenuseid. Vältida sõltuvust kulukast üldhooldusteenusest on KOV-idel võimalus hakata rohkem kodus pakutavaid teenuseid korraldama (nt koduhooldus, päevahoid).

SKA on ette valmistamas ja hankimas õiguslikku analüüsi väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse hoolduskulude kontrollimise võimaluste täpsustamiseks, et hinnata hoolduskulude kontrollimise ja järelevalve teostatavust ning töötada tulevikus välja vastav metoodika. Analüüsi eesmärk on hinnata väljaspool kodu osutatava ööpäevaringse üldhooldusteenuse osutajate avalikustatud hoolduskulude kontrollimise ja järelevalve teostatavust. Analüüsi raames selgitatakse välja, kas ja millises ulatuses on olemasolevate andmete ning kehtiva õigusraamistiku alusel loodud eeldused hoolduskulude metoodiliseks kontrollimiseks ja järelevalveks, sealhulgas selleks, et hinnata teenuseosutajate poolt hoolduskuludena avaldatud summade põhjendatust, tõendatavust ja vastavust kehtivale õiguslikule regulatsioonile.

Analüüs on kavandatud valmima käesoleva aasta teises pooles, misjärel on võimalik tulemusi tutvustada ka ELVL-le ning otsustada järgnevate sammude üle, sh õigusruumi võimalikud muudatused ning ka hoolduskulude kujundamise meetoodika väljatöötamise vajadus.

Hooldereformi mõjuanalüüsi vaheraporti andmete põhjal selgus, et hooldekodude kasumid 2023. ja 2024. aastal hüppeliselt kasvanud (kuni 20%-ni), võrreldes varasema keskmise 6,5%-ga.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused):

- 1) ELVL võtab teadmiseks, et Sotsiaalministeeriumi hinnangul ei ole ööpäevaringse üldhooldusteenuse hinnapiirangu kehtestamine praegu võimalik, kuna tegemist on avatud turul pakutava kohaliku omavalitsuse vastutusalasse kuuluva teenusega ning peamine probleem seisneb teenusekohtade nappuses, mitte konkurentsi puudumises.
- 2) SOM ja ELVL peavad oluliseks suurendada kodus elamist toetavate teenuste kättesaadavust.
- 3) Võtta teadmiseks, et SKA valmistab ette õiguslikku analüüsi hoolduskulude kontrollimise ja järelevalve võimaluste hindamiseks (eelduslikult valmib käesoleva aasta detsembris) ning et 30.09.2026 on valmimas mõjuanalüüs hoolekandereformi elluviimisest ja 15.12.2026 elanikkonna hoolduskoormuse kordusuuring.

5. **ELVL ettepanek:** IKT alusteenuste, infoturbe ja IKT- taristu korraldamine. Käivitada koostöös ministeeriumitega pilootprojektid mitmes maakonnas, et töötada välja ühtsed mudelid kohalike omavalitsuste IKT alusteenuste, infoturbe ja IKT-taristu juhtimise korraldamiseks ning leida vahendeid uute toimetulekumudelite rakendamise toetamiseks.

Selgitus: Kohalike omavalitsuste IKT alusteenuste ja infoturbe korraldus on täna suurel määral killustunud, igaüks korraldab baasteenuseid (nagu arvutitöökohad, alustaristu) ise, erineva kvaliteedi ja küpsusega. Selline olukord tekitab ebaefektiivsust, dubleerimist ning raskendab küberturvalisuse nõuete rakendamist. Samal ajal on küberrünnakute tase kõrge: 2025. aasta septembris registreeris CERT-EE 680 mõjuga intsidenti, augustis isegi 759, ning 2024. aasta oli Eestis küberintsidentide rekordiaasta. Euroopa tasandil näitab ENISA, et avalik sektor on jätkuvalt sihtmärgiks, eriti lunavara ja teenustökestusrünnakute osas, mis nõuavad professionaalset, ööpäevaringset kaitsevõimekust. Lisaks on vajalik välja töötada soovitusel omavalitsustele, kuidas korraldada kuluefektiivselt IKT-taristu haldamist ja investeerimist.

Valitsuskomisjoni seisukoht: ReM on algatamas IT valdkonnas omavalitsuste koostöö suurendamise pilootprojekti. Pilootprojekti käigus kaardistatakse Võru maakonna omavalitsuste KOV-de IT haldusteenuse ja infoturbe tänane korraldus ja arenguvajadused ning tehakse ettepanekud selle tõhustamiseks läbi KOVde koostöö. Töö tulemusel valmib maakonna ühise IT haldusteenuse ja infoturbe korraldamise võimalik toimetulekumudel ja selle rakendamise kava. Hankeleping on sõlmitud ja mudel valmib aasta jooksul.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Võetud teadmiseks.

Üldine tähelepanek

1. **ELVL ettepanek:** Korrigeerida toimetulekupiiri arvestamise aluseid ja tõsta toimetulekupiiri selliselt, et sellega oleks võimalik tagada inimväärne toimetulek.

Selgitus: Selleks, et tagada kodanike toimetulek ja vältida vaesuse süvenemist, on oluline, ajakohastaks toimetulekupiiri vastavalt majanduslikule olukorrale.

Alates 1. jaanuarist 2026. aastast on toimetulekupiir üksi elavale inimesele või perekonna esimesele liikmele 220 eurot kuus ning 176 eurot perekonna teise ja iga järgmise täisealise liikmele. Perekonna iga alaealise liikme toimetulekupiir on 264 eurot kuus. Eelpool nimetatud toetused olid muutumatuna püsinud kuni 2026. aastani. Samas muutumatuna on püsinud täiendav sotsiaaltoetus, kui kõik lapsed on alaealsed – alates 2022. at toetuse suurus siiani 15 eurot kuus.

HÜVITIS	2022	2023	2024	2025	2026
Toimetuleku piir üksi elavale inimesele või perekonna esimesele liikmele.	200 €/kuus	200 €/kuus	200 €/kuus	200 €/kuus	220€ kuus
Perekonna teise ja iga järgnev täisealine isik	160€/kuus	160€/kuus	160€/kuus	160€/kuus	176€
Perekonna iga alaealine laps.	240€/kuus	240€/kuus	240€/kuus	240€/kuus	264€
Täiendav sotsiaaltoetus, kui kõik lapsed on alaealsed.	15€/kuus	15€/kuus	15€/kuus	15€/kuus	15€
Riigi eraldis aastas.	41 231 390	35 070 925	35 621 137	35 953 155	42 548 151

Valitsuskomisjoni seisukoht: Mõistame Eesti Linnade ja Valdade Liidu tõstatatud muret ning nõustume, et toimetulekupiir peab arvestama muutunud elamiskulude ja inimeste tegeliku toimetulekuolukorraga. Toimetulekupiiri kehtestab Riigikogu igaks eelarveaastaks riigieelarvega. Toimetulekupiiri määramisel lähtutakse minimaalsetest tarbimiskuludest toidule, riietusele, jalanõudele ning teistele esmavajadustele. Minimaalsete kulutuste hindamisel kasutatakse arvestusliku elatusmiinimumi meetodikat, mille ajakohastamiseks on Sotsiaalministeerium algatanud teadus- ja arendustöö. Selle eesmärk on tagada, et aluseks olevad hinnangud vastaksid paremini tänastele elamiskuludele ja ühiskondlikele oludele. Ühtlasi on elatusmiinimumi meetodika aluseks absoluutse vaesuse mõõtmisele ning Sotsiaalministeerium on valminud teadus- ja arendustöö põhjal teinud Statistikaametile ettepaneku uus meetodika kasutusele võtta 2027. aasta sissetulekute põhjal absoluutse vaesuse mõõtmise osas. Lõpparuandes on välja toodud ka uue elatusmiinimumi mõju toimetulekutoetuse süsteemile.

Toimetulekupiiri osas saavutati eelmisel aastal riigieelarve strateegia raames esmakordselt kokkulepe, et toimetulekupiir tõuseb mitte ainult 2026. aastal, vaid ka järgnevatel aastatel. Riigieelarve strateegia alusel on 2027. aastal plaan tõsta toimetulekupiiri 5%.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused): Sotsiaalministeerium peab vajalikuks toimetulekupiiri ajakohastamist ka kaugemas tulevikus ning jätkab eelpool mainitud teadus- ja arendustöö põhjal töö tulemuste kasutusele võtmise nügimist, et viimase turvavõrgu taseme toetused vastaksid paremini ühiskondlikule vajadusele.

2. ELVL ettepanek: Korrigeerida toimetulekutoetuse korraldamise hüvitise valemit selliselt, et vastaks tegelikele vajadustele ja arvestaks tegelikku ajakuluga ühe juhtumi kohta.

Selgitus:

KIRJE	2022	2023	2024	2025	2026
Menetlusi eelnev aastal	100 846	117 877	123 681	104 307	89 440
Piirmäär	5,94 €/menetlus	6,47 €/menetlus	8,84 €/menetlus	9,41 €/menetlus	9,94 €/menetlus
Riigi eraldis aastas	599 709	538 493	1 093 340	981 529	889 080

Valitsuskomisjoni seisukoht: SoM nõustub, et hüvitise kujundamisel on oluline lähtuda tegelikust menetluskoormusest ning sellega seotud tööajakulust. Vajalik on andmepõhine ja võrreldav

ülevaade tegelikest kuludest. Et hinnata, milline on keskmine ajakulu ühe toimetulekutoetuse taotluse menetlemisel ning millistest tegevustest see koosneb, on vajalik läbi viia eraldi uuring, mis:

- kaardistab menetluse etapid (nt taotluse vastuvõtmine, dokumentide kontroll, päringute tegemine, abivajaduse hindamine, otsuse koostamine, maksekorralduste tegemine jms);
- mõõdab ajakulu iga tegevuse lõikes ning erinevate juhtumitüüpide puhul;
- võtab arvesse nii lihtsamaid kui ka keerukamaid juhtumeid;
- võimaldab võrrelda erinevate omavalitsuste praktikaid ning tuvastada võimalikud erinevused töökorralduses;
- analüüsib uuringu tulemusi;
- hindab seejärel võimalikke muudatusi hüvitise valemis ja nende eelarvelist mõju.

Ühise eesmärgi – tegeliku vajaduse ja menetlusele kuluva ajakulu selgeks tegemise – saavutamiseks peame mõistlikuks viia läbi menetluse ajakulu kaardistamine. Peame seejuures otstarbekaks, et ajakulu kaardistamine toimuks koostöös kohalike omavalitsustega ning ELVL eestvedamisel, et tagada võimalikult praktikast lähtuv tulemus. Sotsiaalministeerium on valmis protsessi omalt poolt toetama ning kasutama saadud tulemusi sisendina edasistes aruteludes, sh riigieelarve läbirääkimistel.

Arutelu kokkuvõte (sh edasised tegevused):

- 1) ELVL koostöös kohalike omavalitsustega viib 2026.a läbi toimetulekutoetuse menetluse ajakulu kaardistuse. Kaardistus peab andma võrreldava ülevaate menetluse etappidest ja ajakulust erinevate juhtumitüüpide lõikes ning võimaldama hinnata omavalitsuste praktikaid.
- 2) SOM kasutab tulemusi edasistes analüüsides ja riigieelarve läbirääkimistel.

LISAMATERJALID

Ülevaade detailsematest aruteludest töörühmades ja mittefiskaalsetest ettepanekutest on esitatud valdkondlike töörühmade materjalides ja protokollides, mis on leitavad [RE 2027 ja RES 2027-2030 | Eesti Linnade ja Valdade Liit](#).

(allkirjastatud digitaalselt)

Hendrik Johannes Terras
Regionaal- ja
põllumajandusminister,
valitsuskomisjoni esimees

(allkirjastatud digitaalselt)

Mihhail Kõlvart
Eesti Linnade ja Valdade
Liidu juhatuse esimees